

שיבת הפתל - ירושלים
שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א
לפרשת תולדות תשע"ב
"הַשָּׁמַיִם מְסֻפָּרִים כְּבוֹד אֱ-ל"ל"

מצנת האמונה - האם היא ממנין המצוות?

התורה אומרת על בני ישראל במצרים: "יִבְרָא אֱלֹקִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיַּדַּע אֱלֹקִים" (שמות ב, כה). מה פירוש "וַיַּדַּע אֱלֹקִים"? שהקב"ה מרגיש גם את צער הלב של בני ישראל, כמה הם מצטערים. לא רק מה שרואים בעינים, מה שהמצרים לוחצים את ישראל בעבודה קשה, אלא גם את הצער הפנימי שלהם הוא רואה. בהגדה של פסח אומרים, "וַיַּדַּע אֱלֹקִים" - זו פרישות דרך ארץ. שהקב"ה ידע אפילו כמה איש ואשתו מצטערים כשהם לא יכולים לחיות יחד. בהלכה יש אומרים, שהמקדש אשה על מנת שאין לך עלי שָׁאָר כסות ועונה - בשאר וכסות תנאו קיים, כיון שהם עניני ממון, ויכולה האשה למחול עליהם, אבל בעונה - אין תנאו קיים (קדושין יט, ב). למה? כי אדם לא יכול לשער כמה יהיה הצער שלו, ולכן אין מחילתו מחילה. אבל הקב"ה רואה כל דבר, ויודע גם את הצער הזה. צריך להרגיש, שידיעת ה' היא על כל דבר ודבר.

אבל עשו הרשע לא מוכן לזה. הוא כופר בעיקר (ב"ב טז, ב) ¹. לא רוצה להיות משועבד לקב"ה. לא שיש לו הוכחה שכלית שח"ו אין רבונו של עולם, אבל הוא לא רוצה לעבוד עם השכל. לא רוצה להיות משועבד. הרמב"ם הרי מונה את האמונה בקב"ה כמצנת עשה (ספר המצוות מ"ע א), ויש חולקים עליו (ע"י השגות הרמב"ן שם בשם בה"ג). למה? מפני שאומרים: מתי שייך למנות מצוה כמצנת עשה? - כשיש מְצָנָה. אבל האמונה בקב"ה היא קובעת שיש מְצָנָה. בלי זה, אין מְצָנָה. ממילא, האמונה בה' קודמת לתרי"ג מצוות. היא לא בתוך התרי"ג מצוות, אלא קודמת להן. ומה דעת הרמב"ם? למה הרמב"ם כן מונה את חיוב האמונה כמצנת עשה? חושבני שזהו מפני שהרמב"ם סובר, שאדם מטבעו מרגיש ומכיר במציאות ה'. הוא מרגיש שיש רבש"ע. ממילא יש מקום לצוות במצנת עשה, להאמין במה שהשכל והרגש אומרים לך, שיש רבש"ע. שלא להיות כמו הכופרים, שרוצים לכפור במה שהשכל והרגש מחייבים. לכן זו מצנת עשה, להאמין ולא לכפור במה שהרגש והשכל מחייבים אותנו.

"אֱלֹקִים בְּרָא בְרָאשִׁית"

הגמרא מביאה, שכשתרגמו את התורה ליוונית בימי תלמי המלך (ע"י מגילה ט, א), במקום "בְּרָאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים" תרגמו "אֱלֹקִים בְּרָא בְּרָאשִׁית". למה הפכו את הסדר? - "שלא יאמר (תלמי), 'בראשית' שם הוא, ושתי רשויות הן, וראשון ברא את השני" (רש"י סם). והנה, כשאנו לומדים פסוק זה, לא עולה בלבנו לחשוב מחשבה כזו. א"כ, למה חשבו שתלמי יחשוב דבר כזה? הסבירו כך: כל משפט, בא לבטא חידוש מסויים. מה החידוש במשפט "בְּרָאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים"? - תלוי למי הוא נאמר. בשבילנו, משפט זה בא לספר, מה היה בראשית הבריאה, [אם כפירוש רש"י (בראשית א, א ד"ה בראשית ברא, בפירושו השני²), שכוונת הפסוק לספר על בריאת האור³, ואם כפירוש הרמב"ן (שם ד"ה בראשית), שכוונת הפסוק לומר, שבתחילה נבראו השמים והארץ⁴]. עכ"פ, החידוש שפסוק זה בא לומר הוא, מה היה בתחילת הבריאה. כך זה בשבילנו, כי לנו פשוט שהקב"ה ברא את העולם, ממילא מה שצריך לספר לנו זה רק מה נברא בהתחלה, האם השמים והארץ, או האור, או משהו אחר. אבל לגוי לא פשוט שהקב"ה ברא את העולם. ממילא, עבורו, החידוש בפסוק הוא שה' ברא את העולם. לכן צריך להתחיל אצלו ב"אֱלֹקִים בְּרָא בְּרָאשִׁית", כי בשביל גוי זהו החידוש שבסיפור, שה' ברא את העולם.

"מִבְּשָׂרֵי אֶחָזָה אֱלוֹ-ה'

אבל האמת היא, שלא צריך שום פסוק כדי לדעת שה' ברא את העולם. מי שטפש - צריך פסוק שיאמר לו זאת. אבל מי שחכם - לא צריך פסוק. לחכם - "הַשָּׁמַיִם מְסֻפָּרִים כְּבוֹד אֱ-ל"ל, וּמַעֲשֵׂה יָדָיו מְגִיד הַקֶּקֶע" (תהלים יט, ב). הוא רואה את השמים, והשמים כבר מספרים לו שיש בורא לעולם. לא צריך הוכחות אחרות. יש היום "מדענים" שטוענים, שהעולם נוצר מאליו, ע"י פיצוץ גדול (The big bang). אבל כשמסתכלים על העולם ועל חוקי הטבע בעינים בלתי משוחדות, אי אפשר לחשוב שעולם כזה נברא מפיצוץ מקרי. ראיתי כבר כמה פיצוצים בחיי, ואף

אמר שהתורה אמת? מי אמר שעם ישראל יחזור לא"י? - הייתי מאמין, אבל לא היו לי ראיות. אבל היום אנו רואים שהדברים התגשמו. חלק גדול מעם ישראל, שהיה מפוזר ומפורד בכל ארצות העולם, יושב בא"י, ב"ה. זה היה בלתי מתקבל על הדעת שיבואו יהודים מרוסיה, מהונגריה, ממרוקו, מפולין ומתימן מכל מיני ארצות, ויתקבצו כולם לארץ ישראל. זה היה בלתי נתפס בשכל. אבל הקב"ה אמר שכך יהיה, ואנו רואים שכך באמת קרה, [ומקנים שזהו כבר הקיבוץ הסופי, שלא תהיה גלות נוספת]. רואים שהתורה היא תורת אמת.

בכלל, התורה הרי החזיקה אותנו יחד. אולי זה הפשט בפסוק שאומרים בתפלת מנחה של שבת, "ומי פִּעְמָךְ יִשְׁרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאָרֶץ" (דה"א יז, כא). מה פירוש הדבר, שישראל הם "גוי אֶחָד בְּאָרֶץ"? הרי גם האנגלים הם גוי אחד בארץ! וכן הצרפתים, והרומנים, והעירקים, וכל עם אחר! אז מה פירוש "ומי פִּעְמָךְ יִשְׁרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאָרֶץ"? אפשר לפרש, שבעם ישראל מורגשת האחדות הפנימית יותר מכל עם אחר. האנגלים והצרפתים התישבו באמריקה, והיום הם כבר לא אנגלים ולא צרפתים, אלא אמריקאים. בימי הצלבנים הם נלחמו כאן בארץ ישראל עם המוסלמים, חלק מהם נהרגו, וחלק מהם נשאר בארץ. מי הם צאצאי הצלבנים האלו שנשארו בארץ ישראל? - הערבים הנוצרים! לערבים אלו יש אמנם יחוד מסויים, שהם נוצרים ולא מוסלמים, אבל מי מהם צרפתי ומי מהם גרמני? אי אפשר לדעת. כלם הפכו לערבים! לדת שלהם נשאר זכר, אבל לאופי העם הקודם ממנו באו, לא נשאר שום זכר. הם התבוללו כאן, וזהו. לעומת זאת, עם ישראל התפזר הרבה לפנייהם, לפני אלפים שנה, ובכל זאת הוא מרגיש כעם אחד. היהודים מתימן וממרוקו ומרוסיה ומפולין הם כלם עם אחד, ומרגישים כעם אחד. זהו "ומי פִּעְמָךְ יִשְׁרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאָרֶץ". גוי אחד, שלא מתבולל בשאר הגוים.

התורה אומרת בתוכחה, "וְהַשְׁמֵתִי אֶת הָאָרֶץ, וְשָׁמְמוּ עָלֶיהָ אֲבִיבֶיכֶם הַיְשָׁבִים בָּהּ" (ויקרא כו, לב). כפי שרש"י מסביר, הכוונה היא לכך שהגויים לא יצליחו להתיישב בא"י ולפתח את א"י. היא תישאר שממה ביד הגויים עד שישראל יחזרו אליה. בימי רש"י הגוים נלחמו על א"י. הצלבנים מצד אחד והמוסלמים מצד שני, נלחמו על א"י, ורש"י יושב בפניה קטנה בצרפת וכותב, שלא חשוב משנה מי יכבוש את א"י, הארץ תשאר שממה עד שיחזרו אליה ישראל. וכך באמת היה! א"י היתה שממה כל זמן גלותנו, עד שחזרנו אליה, ואז היא התחילה לפרוח.

פעם לא ראיתי שיצא מהם משהו מסודר. איך אפשר א"כ להאמין, שפיצוץ מקרי יצר עולם כזה, שכולו מלא חכמה וסדר? לדוגמא: האיזון הנפלא בין כח המשיכה וכח הדחייה. הרי אם כח המשיכה בטבע היה קצת יותר חזק, היינו נמשכים אל השמש ונשרפים. ואם כח הדחייה היה קצת יותר חזק, הארץ היתה מתרחקת מהשמש והיינו קופאים למוות. לא היה אפשר לקיים חיים בשום צורה שהיא. גם בתוך הגוף שלנו: אם כח המשיכה היה קצת יותר חזק, גופנו היה מתכווץ לגודל של ראש סיכה, וכך גם כל העולם כולו. ולעומת זאת, אם כח הדחייה היה יותר חזק, היינו מתפזרים ח"ו לארבע רוחות השמים.

הקדוש ברוך הוא ברא איזון נפלא, שלא כח המשיכה יגבר על כח הדחיה, ולא כח הדחיה יגבר על כח המשיכה, אלא יהיה איזון מדויק, ולא רק בגוף שלנו, אלא גם אצל כל בעלי החיים. השכל הנפלא שלנו, הגוף שלנו שאוכל, ונושם, והאוכל מתרכב עם האויר וע"י זה הגוף מקבל את החום שלו, את כח הפעולה שלו, בלי זה הרי לא היה אפשרי לעשות שום דבר, ואת מה שמיותר הגוף דוחה החוצה. התפקוד של המח, איך שהמח מפקד על כל אברי גופנו, נותן לעינים את הכח לראות, ומפקד על הידים והרגלים מתי לזוז, וכן הלאה. כשמשוהו בגוף ח"ו לא בסדר, מוציאים כסף רב כדי לתקן אותו, אם בכלל מצליחים לתקן את המעוות. "מִבְּשָׂרֵי אֶחָדָה אֶל־הָ" (איוב יט, כו). מכל הפלאים שבגוף שלנו - אפשר לראות אלקים. גם בגוף שלנו, וגם בשאר בעלי החיים, אפילו הקטנים ביותר. "כִּלְמֵ בְּחֻכְמָה עֲשִׂיתָ" (תהלים קד, כד). נמלה - יצור כל כך קטן, השכל שלה קטן מאד, ובכל זאת היא יודעת למצוא את מזונה ולהחביאו. יש לה שכל לדעת, איפה לחפש את האוכל. קשה להבין בכלל איפה השכל שלה, ואיך הוא פועל, אבל עובדה שיש לה שכל! וכן דגים ששטים באוקיינוס אלפי קילומטרים הלוך וחזור, וציפורים שנוודות בשמים מצפון אירופה לצפון אפריקה וחזרה, כל הצמחים ובעלי החיים... כוחות נפלאים בבריאה... לומר שכל זה נוצר מאליו מפיצוץ - הרי זו שטות מוחלטת. צריך ממש לפעול נגד ההגיון כדי להיות כופר. ההגיון הפשוט מחייב להאמין. לכן הרמב"ם יכול לומר שהאמונה בה' היא מִצְוָה, כי גם לפני מצוה זו יש מִצְוָה, וזהו השכל. השכל מחייב להאמין שיש בורא לעולם. אלא שבניגוד לשכל ולהגיון, יש גם כופרים בעולם. לכן התורה מצוה על האמונה. תאמין במה שהשכל מחייב.

יש הוכחות להשגחת ה' גם מקיום הבטחות התורה. אם לפני מאתיים שנה היו שואלים אותי מי

לכאורה קשה: האם מן היושר הוא, לנצל את מצוקתו של עֶשׂו, שנמצא בסכנת נפשות [”הנה אנכי הולך למות”... (בראשית כה, לב)], ולהסכים להצילו רק בתנאי שימכור את בכורתו? האם אין זו ”סחיטה” מכווערת? יותר מכך: לכאורה יש מקום לטעון, שמכירת הבכורה לא חלה כלל במקרה כזה. הרי הלכה היא, שאם ”היה בורח מבית האסורים, והיתה מעבורת לפניו, ואמר לו (לבעל המעבורת): ’טול דינר והעבירני’ - אין לו אלא שכרו” (ב”ק קטז, א). אם משהו בורח מאימת המלכות, וצריך לעבור את הנהר, והבטיח לבעל המעבורת שכר מופרז עבור ההעברה, יכול לומר לו: ”משטה הייתי בך” (כשהבטחתי לך לך שכר גבוה כל כך), ויתן לו רק את השכר המקובל. כך גם כאן: עֶשׂו יכול לטעון, שלא התכוין כלל לוותר על בכורתו עבור נזיד עדשים. הייתי במצב של פקוח נפש, לכן אמרתי שמשכים אני לדרישתך למכור את בכורתי עבור נזיד העדשים, אבל באמת רק ”משטה הייתי בך”, ולא הסכמתי באמת למחיר מופרז כזה. לכל היותר מגיעים לך כמה פרוטות עבור הנזיד, ולא יותר...

מה עושה יעקב כדי למנוע ריעותות אלו? - אומרת התורה: ”וַיַּעֲקֹב נָתַן לְעֶשָׂו לֶחֶם וְנֶזֶד עֲדָשִׁים” (בראשית כה, לד). למה לחם? הרי עֶשׂו כלל לא ביקש לחם! כל מה שעֶשׂו ביקש, הוא לאכול מנזיד עדשים, ”הלעיטני נא מן הקֶאֱדִים הַקֶּאֱדִים הזוה” (שם, ל), ולא לחם! אלא שיעקב התחכם כאן כנגד עֶשׂו, ובכוונה האכילו לחם לפני שהלעיט לרשע מנזיד העדשים שביקש. אחרי שיאכל לחם וישיב את נפשו ע”י הלחם, כבר לא יהיה במצב של סכנת נפשות, ואם בכל זאת ימשיך אז לאכול גם מנזיד העדשים, לא יוכל עוד לטעון ש”סחטו” אותו בשעה של מצוקה, ושמתמת סכנת נפשות נאלץ להסכים למכור את בכורתו, שהרי היה לו שלא יאכל ממילא, כיון שאכל את התבשיל בשעה שכבר לא היה במצב של פיקוח נפש - אין כאן טענת אונס, וחייב לשלם עבורו כל מה שהתחייב עליו.

התורה מעידה באמת, שגם אחרי שעֶשׂו אוכל את נזיד העדשים, הוא לא מתחרט על מכירת הבכורה: ”וַיֵּאָכֵל וַיִּשְׂתֶּה, וַיִּקַּם וַיֵּלֶךְ, וַיֵּבֶז עֶשָׂו אֶת הַבְּכֹרָה” (שם, לד). הוא לא חושב, ”איזו עסקה רעה עשיתי! מכרתי בכורה בעד נזיד עדשים”! אלא להפך! הוא אומר: ”איזה עסק טוב עשיתי! התפטרתי מהבכורה”! ”למה זה לי כְּכֹהֵה” (שם, לב). הבכורה היא רק עבודת ה’, עבודת קרבנות, ש”אזהרות ועונשין ומיתות תלויין בה” (רש”י שם). עשיתי א”כ עסק מצוין, גם נפטרתי מן הבכורה, וגם הרווחתי נזיד

רואים את האמת של התורה, ואת הנצחיות של התורה. בזמן שנכתבו כתבי הקודש, כל העמים היו פראים, ובכל זאת על עם אחד כתבה התורה ”הָיָה פְּרָא אָדָם” (בראשית טז, יב), ואנן סהדי שכך הוא עד היום. רואים את האמיתות של התורה, את הנצחיות של התורה. להיות כופר זה נגד השכל. מי שרוצה לראות את האמת רואה. מי שלא רוצה לראות, עוצם את העינים ולא רואה.

עשו - גִּבְרַת נְחִשְׁיָרְקָן

כתוב בתורה, ”וַיְהִי עֶשָׂו אִישׁ יָדָע צִיד אִישׁ שֹׁדֵה” (בראשית כה, כז). מה פירוש ”אִישׁ יָדָע צִיד”? מתרגם אונקלוס, ”אִישׁ יָדָע צִיד” - ”גִּבְרַת נְחִשְׁיָרְקָן”. כלומר, נַח וּבְטִיל⁵ (תוס’ ב”ק צב, ב ד”ה דשרכי). או לפי גירסה אחרת, ”נְחִשְׁיָרְקָן”, שמשמעו נַח וְשִׁקְט, ואינו עוסק בכלום (תוס’ שם, ותוס’ ב”ב קלט, א ד”ה בשרכא).

וקשה לכאורה: מדוע עשו הוא ”גִּבְרַת נְחִשְׁיָרְקָן”? הרי הוא פעיל מאד! הוא צד חיות, הוא מביא אוכל הביתה (עי’ אונקלוס ורש”י בראשית כה, כח), כל הבית עומד עליו! אז למה הוא ”נְחִשְׁיָרְקָן”? - התשובה היא, שעם כל הפעילות של עשו, ועם כל ההתרוצצות שלו, הוא לא בונה כלום. ההתרוצצות שלו היא הבל, והבנינים שהוא בונה הם בניינים של תוהו. במבט של נצח - אין להם כל ערך. לעומת זאת, יעקב ה”בטלן”, בונה בניינים אמיתיים ונצחיים. הוא בונה בניינים לדורות⁶, כמו שאומר הנביא: ”וַאֲשֶׁם דְּבָרֵי בְּפִיךָ וּבְצִלְךָ יִדְּי פְּסִיתִיךָ, לְנִטְע שְׁמַיִם וְלִיסַד אֶרֶץ” (ישעיהו נא, טז). שע”י שאדם לומד תורה (”וַאֲשֶׁם דְּבָרֵי בְּפִיךָ”), הוא נוטע שמים ויוסד ארץ (סנה’ צט, ב. ועי’ ”נפש החיים” שער ד’ פ”ב). היכן הם השמים והארץ הללו שנבראים ע”י הלימוד? - אי אפשר לראות אותם בעיני בשר! אבל נאמנים עלינו דברי הנביא ודברי חז”ל, שעולמות שלמים נבראים מכל דיבור של תורה שאדם מוציא מפיו! יעקב שעוסק בתורה - בונה עולמות. עשו - לא בונה שום דבר. לולא התורה של יעקב, כלל לא היו מכירים היום את עשו! רק בגלל התורה של יעקב, יודעים עד היום, שהיה פעם אדם בשם עֶשׂו. כי הכפירה של עשו היא כקצף על פני מים, אין לה שום קיום ושום הצלחה. הנצחיות היא רק עם יעקב.

עשו בז לבכורה - ומאבדה

כשעשו מבקש מיעקב ”הֲלֵעִיטְנִי נָא מִן הַקֶּאֱדִים הַקֶּאֱדִים הַזֶּה” (בראשית כה, ל), יעקב דורש ממנו: ”מִכְּכָה כִּיֹּם אֶת בְּכֹרְתְךָ לִי” (שם, לא). עשו מסכים למכור את בכורתו ליעקב, יעקב משביע את עשו על מכירת הבכורה, ורק אז הוא נותן לו לאכול.

(שם כו, לו). אבל עד אותו יום הוא מקיים בנאמנות את השבועה שנשבע ליעקב, ולא מערער על המכירה. "וַיָּבֹז עֲשׂוֹ אֶת הַבְּכֹרָה". הוא לא מרגיש שהפסיד משהו. הוא כופר בכל, עוצם את העיניים מלראות, ויעקב הוא זה שפוקח את העיניים, לראות מה חשוב באמת. הבכורה חשובה בעולם, כי היא עבודת ה', היא הנצחיות של העולם. זהו "תַּתֵּן אֶמֶת לְיַעֲקֹב" (מיכה ז, כ). הוא זוכה לשני עולמות, ועשו מאבד את הכל.

עדשים... חז"ל אומרים, שֶׁעֲשׂוֹ עוֹד קָרָא לַחֲבֵרָיו, ולעג בפניהם ליעקב: תראו מה עשה השוטה הזה, ויתר על נזיד עדשים בשביל בכורה. אין כאן אפוא מהלך של ניצול שעת מצוקה כלפי עֲשׂוֹ. עֲשׂוֹ מוכר את הבכורה בלב שלם ובנפש חפצה, בלא שום אונס כלל.

אחרי כמה עשרות שנים⁷, כשמגיע היום של מסירת הברכות ויצחק אבינו נותן את הברכות ליעקב, הוא כבר מבין יותר, ומתחיל להצטער. "וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה פְּעַמִּים, אֶת בְּכֹרְתִי לְקַח, וְהִנֵּה עֲתָה לְקַח בְּרַכְתִּי"

השיחה נערכה לפי הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון (אם ישנם) יש לתלות בעורך בלבד.

1. ודרשו כן ממה שאמר ליעקב, "וְלָמָּה זֶה לִי בְּכֹרָה" (בראשית כה, לב). דתיבת "זה" מיותרת לכאורה, והיה יכול לומר רק "וְלָמָּה לִי בְּכֹרָה". ועי' בגמ' כיצד דרשו מזה שכפר בעיקר.
2. "ואם באת לפרשו כפשוטו, כך פרשהו" וכו'.
3. ופירוש המילים "בְּרֵאשִׁית בְּרָא", הוא: "בתחילת בְּרֵאשִׁית...". או: "בתחילת בְּרָא...". (עי' רש"י). וכוונת הפסוק לומר, שבתחילת בריאת השמים והארץ, כשהארץ היתה תוהו ובוהו וחושך על פני תהום - ויאמר אלקים יהי אור. היינו שהפסוק בא לספר על בריאת האור. [הכל נמשך לבריאת האור - כלשון הרמב"ן בביאור דברי רש"י].
4. לפי דעת הרמב"ן, פירוש המילים "בְּרֵאשִׁית בְּרָא" הוא - "בתחילה בְּרָא". [וכך פירש גם הרמב"ם (מו"נ חלק ב' ריש פרק ל').] וכוונת הפסוק לומר - בתחילה ברא אלקים את השמים ואת הארץ. (והשמים והארץ הנזכרים בפסוק זה, היינו חומר ראשון - חומר "היולי" - אחד לשמים ואחד לארץ, ומהם יצר ועשה אח"כ הקב"ה את כל הנבראים, כמבואר ברמב"ן).
5. "וַיַּחַדְּרֵם" היא מילה המורכבת משתי תיבות: "נח", ו"שייך". "נח" - כמשמעו. ו"שייך" הוא אדם בטל (עי' תוס' ב"ק צב, ב ד"ה דשכי, ותוס' ב"ב קלט, א ד"ה בשרכא). [וצ"ע, איך תרגם אונקלוס כן, והרי דרכו לתרגם מילה במילה, או לכל היותר כפי תוכן הענין, וכאן הוא ענין אחר לגמרי, שהרי הפסוק אומר שעשו היה איש ציד, והתרגום אומר שהיה נח ובטל. וכנראה שדעת האונקלוס כדעת הרשב"א, שכתב בתשובה (ח"א סי' קס"ד), שפירוש התרגום כאן הוא, שעשו היה "אדם בטל שאין לו מלאכה, אלא כאחד השרים שהם נוחין, ומתעסק בציד לתענוג". והיינו, שאונקלוס תרגם כאן את תוכן הענין, ובאר את הסיבה מדוע היה עשו איש ציד. דמחמת שהיה נח ובטל, עסק בציד לשם תענוג, להפיג את שעמומו. עיסוקו של עשו בציד הוא אפוא סימן לדבר, שעשו הוא איש "וַיַּחַדְּרֵם".]
6. וכן במשנה נקראו תלמידי חכמים "בְּנָאִים" (מקואות פ"ט מ"ו). ומדוע? - לפי "שעוסקין בבנינו של עולם כל ימיהן" (שבת קיד, א). שהרי התורה שהם עוסקים בה, היא המקיימת את העולם. ש"כל חיותם וקיומם של העולמות כולם, הוא רק ע"י התורה הקדושה כשישראל עוסקין בה... ואילו היה העולם מקצהו ועד קצהו פנוי אף רגע אחד מעסק והתבוננות בתורה הקדושה - היו חוזרים כל העולמות לתהו ובהו" (נפש החיים שער א' פט"ז בהגה"ה). וכן אמרו: "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, שנאמר: וכל בניך למודי ה', ורב שלום בניך. אל תקרי בניך אלא בוניך (ברכות סד, א). דבניך, אלו תלמידי חכמים.
7. מכירת הבכורה היתה ביום בו מת אברהם אבינו (רש"י בראשית כה, ל), והוא בן מאה שבעים וחמש שנה (בראשית כה, ז). יצחק בן שבעים וחמש שנה (עי' שם כא, ה), ויעקב ועשו בני חמש עשרה שנה (עי' שם כה, כו). וכשאמר עשו "וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה פְּעַמִּים", היה זה אחר שקבל יעקב את הברכות מיצחק אביו, שאז היה יעקב בן ששים ושלוש שנה (רש"י שם כה, ט). הרי שמכירת הבכורה ועד נטילת הברכות עברו ארבעים ושמנה שנה.